

תלמוד בבלי מסכת שבת כא:

שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה

The Famous Question

בית יוסף אורח חיים סימן תרע

- איכא למידק למה קבעו שמונה ימים דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות.
1. וי"ל שחילקו שמן שבפך לשמונה חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק אחד והיה דולק עד הבוקר ונמצא שבכל הלילות נעשה נס.
 2. ועוד י"ל שלאחר שנתנו שמן במנורה כשיעור נשאר הפך מלא כבתחלה וניכר הנס אף בלילה הראשונה.
 3. אי נמי שבביל ראשון נתנו כל השמן במנורה ודלקו כל הלילה ובבוקר מצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה:
 - 4.

Earlier Sources

תוספות הרא"ש מסכת שבת דף כא עמוד ב

נעשה נס והדליקו ממנו שמונה ימים. וא"ת ולמה קבעו שמונה ימים והלא הנס לא היה כי אם שבעה ימים כי היה בו שיעור ללילה אחד, וי"ל שחלקו את הפך לשמונה והדליקו בכל לילה השמינית, ואע"ג דאמרינן התם תן לה מדתה כדי שתהא דולקת מערב עד בקר היינו היכא דאפשר, אי נמי נתנהו בלילה ראשונה כולו בתוך המנורה ולא דלק ממנו בכל לילה כי אם השמינית, אי נמי לאחר שהריקו השמן מן הפך בלילה ראשונה נשאר הכלי מלא וניכר הנס אף בלילה הראשונה.

מאירי מסכת שבת כא:

ואע"פ שבגאולת מצרים אין גומדין את ההלל אלא יום ראשון ולא אמרו לגמור בח' ימים של חג אלא שהקרבנות חלוקים לעצמם בכל יום חנוכה שאני שבכל יום ויום היה הנס מתרבה ומתחדש יותר ולילה הראשון שלא היה שם נס השמן מברכין על הגאולה ועל הודאת מציאת הפך ושאר הלילות על נס השמן ויש מי שפירש שאף הם הרגישו במיעוט השמן וחלקוהו לשמונה לילות כשיעור ההליכה והחזרה ואין נראה לי שא"כ היאך היו הם סומכים על הנס בלילה הראשונה

ט"ז אורח חיים סימן תרע

(א) (פמ"ג) ח' ימי חנוכה. - בטור הביא לשנה אחרת קבעום ח' י"ט הקשה ב"י למה קבעו ח' ימים כיון דבשמן שבפך הי' בו כדי להדליק ליל א' נמצא שלא נעשה נס אלא לז' ימים ות"י ג' תירוצים ע"ש ועל כולם ק' שאין לנו רמז מזה שנעש' כן וא"כ הי' לרבותינו להזכיר דבר זה כדי שנדע הנס מה שנעשה בלילה הראשון ול"נ לתרץ דלמפרע אנו רואין שגם בלילה הראשונה היה נס דמצינו בספר הזוהר על פסוק מה יש ליכי בבית שאין הוא ית' עושה נס ליתן ברכה אלא במה שיש כבר בעולם ואפי' הוא דבר מועט אז הוא ית' נותן ברכה להרבות המעט משא"כ בדבר ריקן אין שייך בו ברכ' לעשות בריה חדשה ע"כ ניחא כאן דאלו נדלק כל מה שהי' בלילה הראשון לא היה מקום לנס לחול על שום דבר אלא ודאי דגם בלילה הראשון נשתייר ממה שהי' ראוי לה וממנה נשתייר ועל אותו השיור באה הברכ' שנעש' שם נס להרבות אותו וא"כ ראינו שגם בלילה הראשונה נעשה נס:

Chanukah and Sukkot

ערך השולחן אורח חיים סימן תרע

סעיף ד

ואע"ג שהנס לא היה רק לשבעה ימים דעל יום אחד היה בו להדליק אמנם כיון שלא נדלק ממנו רק חלק שמינית ממילא דהנס היה גם ביום ראשון [ב"י] ויש שכתב לפי שביטלו מהם מצות מילה שהיא לשמונה ימים [שלטי הגבורים בהגמ"ר שם] ויש שכתב לפי שאז חינוכו הבית מעבודה שביטל אנטיוכס הרשע [שם]:

סעיף ה

והאמת כן הוא דבמדרש [במדבר פרשה י"ג] איתא שמלאכת המשכן נגמרה בכ"ה בכסלו ולא חנכוהו עד ר"ח ניסן שבו נולדו אבות והקב"ה שילם לו בימי מתיתו [מדרש זה הובא במהרש"א שם] ולכן עשו כמו חנוכת המשכן שהיו שבעת ימי המילואים וביום השמיני היה גמר התחלת העבודה במשכן ע"י אהרן ובניו כמבואר בתורה וכן שלמה המלך בחנכו את ביהמ"ק כתיב בדברי הימים [ב' ז, ח - ט] ויעש שלמה את החג שבעת ימים וביום השמיני עצרת ע"ש ולכן לזכרון קראו יו"ט זה ג"כ חנוכה מלשון חנוכת המזבח וחנוכת הבית ויש בזה רמז גם ליום כ"ה חנו - כה [ר"ן שם] ועוד טעם לזה מבואר בספר חשמונאי לפי שע"י הגזרות בטלו אז מלהקריב בחג הסוכות העבר ובשמיני עצרת ולכן לזכרון זה עשו שמונה ימים חנוכה וממילא כשהראו להם מן השמים הנס של הדלקה הראום שהסכימו על ידם לעשות שמונה ימים [וזהו שאמרו בשבת שם לשנה אחרת קבעום וכו' כלומר אחרי שראו דמשמיא הוא דאסכימו על ידיהו לעשות שמונה ימים ע"י השמן שהראו להם שדלק ח' ימים ולזכרון הנס הזה קבעו להדליק נרות בחנוכה כמ"ש הטור]:

The Book of Maccabees 2:10

And at the end of all these, they fell on their faces and they pleaded to the Lord God, saying:

Please, God, protect us forever from this trouble that's come to us.

And if we have sinned against you, punish us with kindness, and do not give us any longer into the hands of strangers who are cursing the name of your holiness.

And from the Lord it was this, to purge the House on the same day that the nations defiled it, and it was the twenty-fifth day of the month of Kislev.

And they celebrated the Festival to the Lord for eight days, like the festival of Sukkot, and they remembered the previous days when they celebrated of the festival of Sukkot in the mountains and in the caves, and they went out in the desolation/wilderness, like wild beasts.

And they took the willows of the brook and the branches of palm trees, they and sang a song of praise and thanksgiving to the Lord, who gave them courage and salvation to purify the temple of his holiness.

And they sent a voice in all the cities of Judah to celebrate this festival every year.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך; ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר עולא: פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא, חד אמר: טעמא דבית שמאי - כנגד ימים הנכנסין, וטעמא דבית הלל - כנגד ימים היוצאין. וחד אמר: טעמא דבית שמאי - כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל - דמעלין בקדש ואין מורידין. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שני זקנים היו בצידן, אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל, זה נותן טעם לדבריו - כנגד פרי החג, וזה נותן טעם לדבריו - דמעלין בקדש ואין מורידין.

Chanukat Hamizbeach

מהרש"א חידושי אגדות מסכת שבת דף כא עמוד ב

מאי חנוכה כו'. ופירוש הר"ן כלומר חנו בכ"ה כו' ע"ש וק"ק מאי חניית שייך הכא כיון דהותר בהן מלאכה ולא נתנו ל"ט אלא להלל ולהודות ונראה לפרש דנקרא חנוכה ע"ש חנוכה המזבח כדאמר' בפרק ר' ישמעאל דבית חשמונאי גזזו אבני מזבח ששקצו אנשי עו"ג לע"ז והוצרכו לבנות מזבח חדש ולכן נקרא חנוכה ולא קאמר הכא מאי חנוכה אלא מאיזה נס קבעו אותו להדליק בו נרות גם לפי מדרש ב"ר שמלאכת המשכן נגמרה בכ"ה בכסליו ולא חנכוהו עד ר"ח ניסן ושבו נולדו האבות והקב"ה שילם לו בימי מתתיהו כו' היינו נמי שהיה כמ"ש ששילם לו להיות ביום חינוך המזבח ע"י מתתיהו ששקצו אנשי עו"ג מזבח הישן:

Earlier Events?

VBM

R. Yoel Bin-Nun [8] follows in the footsteps of several other scholars in emphasizing that, following the destruction of the Temple and the subsequent exile, the taste of the Hasmonean victory and their war for freedom became bitter, for little remained of them. Therefore, the meaning of the question in the Gemara is: What is the nature of Chanuka during the period of exile?

The innovative answer that R. Bin-Nun proposes is that Chazal reinstated the original character of Chanuka from the period preceding the Hasmoneans - as an agricultural festival related to the olive harvest (end of Cheshvan) and the oil press (Kislev), and their transportation to the Temple as part of the mitzva of "bikkurim" (first fruits).[9] Also, this was instituted as a continuation of the eight days of the "festival of light" instituted by Adam, as recounted in the Gemara ([Avoda Zara 8a](#)). Thus R. Bin-Nun sees the crux of this festival as a combination between the annual agricultural celebration and the celebration of the one-time miraculous historical victory, both finding expression in the miracle of the oil.

Holiness and Secular

רב מרדכי אליהו

שמונה ימים למנורה בת שמונה קנים

ומעשה היה לפני כמה שנים בחנות גדולה בבעלות חרדית שמכרו בה פמוטים בני שבעה קנים. וכשאמרו לי זאת, אמרתי לבעלי החנות שאסור למכור זאת, כי מאז שנחרב בית המקדש אסור להחזיק מנורה בת שבעה קנים כמו המנורה שהיתה במקדש. כששמעו את דברי, אמרו שאני מחמיר, ולא רצו להתייחס. רב אחד בעדה החרדית שנמצא אתי בקשר ומתייעץ עמי בכל עניין מסובך, שאל אותי מדוע אני מחמיר. אמרתי לו הרי בפירוש כתוב כך בהלכה שאסור, וחושך מזה פעם עשו כדבר הזה בבית כנסת רבי יוחנן בן זכאי, והחיד"א אסר להם. אמר לי, אולי אפשר לשבור קנה אחד מכל פמוט ובזה לפתור את הבעיה. אמרתי לו אבל הרי כתוב "לא תעשון כן לה' אלקיכם" ומלאכת הניתוש מוטלת רק על עבודה זרה בלבד. לפי זה אפשר לתרץ שמה שעושים חג חנוכה שמונה ימים ולא שבעה הוא בכדי שנוכל להדליק במנורה בת שמונה קנים וללא בעיות בהלכה. כי אם נדליק שבעה ימים נעשה חנוכה בת שבעה קנים וזה אסור (עיין לשו"ע יו"ד קיא סעי' ח' ולפ"ת ס"ק י"ד)

הוסיף לבאר את תירוצו בדרך האגדה (מאמרי הרא"ה שם): הקודש והחול שניהם נצרכים לבניין החיים ושלמותם, אך בכדי לחבר ביניהם ולקשר ביניהם חשוב לשמור על **הבדלה וההפרדה**, שלא לטשטש את הגבולות בין קודש לחול. היונים לא הכירו במעלתו של הקודש, ובזה טימאו אותו והשפילוהו. התיקון לזה היא **הבדלה הגמורה**, ולכן קבעו את חג החנוכה שמונה ימים, שלא לעשות בחול מנורות הדומות למקדש, כי זה מטשטש את ההבדלה שביניהם.

Celebrating Another Miracle

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג

הלכה א

בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני.

הלכה ב

וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.

הלכה ג

ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס, וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה.

פרי חדש אורח חיים סימן תרע

ומדברי הרמב"ם [חנוכה ג, ב] מוכח בהדיא שנצחו ביום כ"ה. ואם כן קשה, איך אנו מדליקים בליל כ"ה הוה לן להדליק בליל כ"ו. וי"ל, עם מאי דמקשים [ב"י עמוד תרטו ד"ה ואיכא] ששבעה לילות הוה לן להדליק, שכך היה הנס. ובהכי ניחא, דלילה הראשונה הוא משום הנצחון, והז' לילות האחרות הוא משום הנס:

מהר"ל

ועוד יש לומר, שעיקר מה שקבעו ימי חנוכה בשביל שהיו מנצחים את היונים, רק שלא היה נראה שהיה כאן ניצחון הזה על ידי נס שעשה זה השם יתברך ולא היה זה מכוחם וגבורתם. ולפיכך נעשה הנס על ידי נרות המנורה, שידעו שהכל היה בנס מן השם יתברך. וכך המלחמה שהיו מנצחין ישראל היה מן השם יתברך.

ודווקא נס זה נעשה, כי עיקר רשעת היונים שטימאו את ההיכל, וכמו שאמרו בכל מקום (עבודה זרה נב, ב) אבני המזבח ששיקצו אנשי יון, וכן בכמה מקומות. והשם יתברך ראה רשעתם שטימאו היכל שלו, וגם כן גזרו שמד לבטל התורה ומצוותיה, ונתן כוח ביד חשמונאי שהם כוהנים עובדי השם בהיכלו, ואלו ניצחום דווקא ולא אחרים, כאשר ניצחום טיהרו את המקדש. וכאשר לא היה להם שמן, נעשה להם נס שיוכלו לטהר ולחנך הבית. ולכך נקרא חנוכה, שהיו מחנכין את בית המקדש אחר שטימאו אותו בני יון. ולפיכך, הנס הזה שנעשה בשמן הוא הניצחון שנצחו ישראל היונים, כי הניצוח היה בשביל שטימאו את ההיכל, והשם יתברך רצה בעבודת ישראל, ולכך נעשה הנס בנרות, כי היונים היו מטמאים את ההיכל שכך כוח יון מיוחד להתגבר על ההיכל יותר מכל האומות. וסימן לדבר, היכל עולה למספרו ס"ה ו- יון מספרו ס"ו, להורות כי יש למלכות יון כוח גובר על ההיכל ובזה מטמאים את ההיכל, כי מצד ההיכל בלבד גובר עליו כוח יון. ולכך כשגברו על ההיכל, טימאו את כל השמנים שבהיכל. ודווקא שמנים, כי השמן הוא מיוחד לקדושה. וראיה לזה, שבשמן מקדשין ומושחין הכל (שמות ל, כד לג) והוא עיקר הקדושה, ואף בזה שלטו יון וטימאו את כל השמנים.

"Jewish Sovereignty Was Restored", Rabbi Yehuda Amital zt"l

I have heard Religious Zionists claim that the State of Israel is merely a means to fulfill the commandment of settling Eretz Yisrael. I was astounded. Religious Zionism means one thing: God is bringing Am Yisrael back to their land. What differentiates our path from that of R. Shakh, for example, is the view that Jewish sovereignty is important and significant in and of itself. And this is doubly true after the Holocaust.

What better authority could we seek than the Rambam, who views the fact that Jews achieved some level of independence in their own country as one of the reasons for the holiday of Chanuka? We must guard ourselves against the anti-Zionist trends that are developing specifically within the extreme Zionist Jewish public.

It is true that we have great differences of opinion in many realms within our small sovereign kingdom. Everything that exists in the western world makes its way here very quickly and finds its way onto the streets and into popular culture. The secular public has increasing difficulty with the idea of Jewish sovereignty. We, who recognize the value of Jewish freedom and sovereignty, and who recognize the significance of God's compassion towards us, must grant each value its proper weight.

If those two hundred years of Jewish sovereignty give added significance to the miracle of Chanuka, then the ingathering of the exiles, which is taking place before our eyes, is surely of no less significance!